

УДК 94 (477.46) (043)

АМАТОРСЬКІ ТВОРЧІ КОЛЕКТИВИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ РЕГІОНУ ЯК ЗАПОРУКА ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ВІДРОДЖЕННЯ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ У ПЕРШЕ ДЕСЯТИРІЧЧЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ*Оксана Спіркіна*

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України
Україна, 18034, м. Черкаси, вул. Онопрієнка, 8
e-mail: Ksenyasp@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7932-0127>

Зростання національної самосвідомості та патріотизму українців після здобуття Україною незалежності, розбудова самостійної держави та складний процес переходу до нового суспільства вимагають повного висвітлення та розкриття всіх проблем розвитку української культури. Низький рівень культурного виховання суспільства містить величезну загрозу для його подальшого розвитку, тому виникла гостра необхідність у науковому вивченні минулого, щоб перенаправити його досвід на сьогоднішній та майбутній час. Саме це зумовило невпинне зростання інтересу серед науковців до історії української культури, але особливості розвитку та роль аматорських колективів навчальних закладів у формуванні національного відродження окремо взятого регіону ще не стало предметом вивчення істориків, що й обумовило дану наукову розвідку. Крім того, актуальність даного наукового дослідження також полягає у новітніх тенденціях розвитку історичної науки, пов'язаних з регіоналізацією історичних досліджень і зростанням інтересу до вивчення місцевої, локальної історії різних регіонів України.

У процесі дослідження вивчалася роль усіх аматорських творчих колективів Черкаської області першого десятиріччя незалежності України у формуванні національного відродження регіону [15-20], але, на нашу думку, найважливішим для майбутнього Української держави є те, як саме молодь відроджує традиції та звички своїх предків, що саме аматорські творчі колективи навчальних закладів є запорукою національного відродження України. Так, метою наукової праці є вивчення ролі аматорських творчих колективів навчальних закладів Черкаської області у формуванні національного відродження регіону у 1991-2001 рр. Також ставимо за мету дати характеристику молодіжним аматорським колекти-

вам Черкащини, що діяли при інститутах та училищах області у кінці ХХ ст.

За радянської влади велика увага приділялася культурному вихованню молоді, розвитку в них творчості та прищепленню любові до пісні і танцю. У молодій українській державі політика творчого розвитку дітей і молоді залишилася пріоритетною. Одним із напрямків її виконання було залучення молоді до участі у художній самодіяльності, тому всі заклади вищої освіти, а також технікуми, училища і навіть школи мали свої власні творчі колективи.

Серед закладів вищої освіти м. Черкаси у 1991-2001 рр. найбільше творчих колективів, які були відомі за межами області, мав Черкаський державний педагогічний інститут (нині – Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, далі – ЧНУ). Візитівкою ЗВО був ансамбль танцю «Черкащанка», випускники якого продовжили свій творчий шлях як солісти ансамблю пісні і танцю Донських козаків (Російська Федерація), балету Одеського державного оперного театру, Черкаського народного хору тощо.

Ансамбль танцю «Черкащанка» був створений у 1957 р., а у 1970 р. йому було присвоєно звання «народний самодіяльний». У 1990-ті рр. його художнім керівником був заслужений працівник культури України В. Луценко [14]. До його складу входило 50 осіб: студенти, випускники ЗВО, учні шкіл міста. Репертуар «Черкащанки» – це близько 50 українських народних танців. Ансамбль здійснював гастролі по ряду міст України, а також гастрював у Російській Федерації, Молдові, Польщі, Чехії, Болгарії, Угорщині, Німеччині, Сирії, Югославії та Словенії. Крім того, колектив був «золотим» лауреатом Всесоюзних і республіканських фестивалів самодіяльного народного мистецтва, лауреатом республіканської премії імені М. Островського, обласної премії імені О. Кошового, володарем чис-

ленних грамот і дипломів, учасником Днів слов'янської культури та писемності (м. Тирасполь, Молдова) та переможцем Міжнародного фестивалю фольклору та прикладного мистецтва (Молдова). У 1995 р. ансамбль танцю «Черкашанка» дав сольний концерт у м. Градец-Кралове (Чехія).

Також на базі ЗВО у той період діяла народна хорова капела, художнім керівником якої був заслужений працівник культури України Є.С. Кравченко. Творчий колектив був лауреатом Другого туру Всеукраїнського конкурсу хорового мистецтва імені М. Леонтовича (м. Київ). Наразі капела припинила свою діяльність.

У 1984 р. на базі Будинку культури профтєхосвіти (м. Черкаси) був створений ансамбль бального та естрадного танцю «Алегро», але з 2000 р. колектив працює у ЧНУ. У 1987 р. ансамблю присвоєно звання «народний самодіяльний». До речі, його керівники А. і К. Неверовські – організатори Всеукраїнського конкурсу-фестивалю виконавців спортивного бального танцю «Зимова феєрія». Творчий колектив був неодноразовим учасником фестивалів народної творчості, хореографічних конкурсів, лауреатом II та III Всесоюзних фестивалів народної творчості, обласного фестивалю хореографічних колективів «Скарбничка майбуття», обласного туру II Всеукраїнського конкурсу народної хореографії імені П. Вірського, II Всеукраїнського міжнародного фестивалю-конкурсу «Барвінкове кружало», Всеукраїнського огляду народної творчості, III, IV та V Всеукраїнського фестивалю аматорських колективів культурно-освітніх закладів [14]. У 1989 р. «Алегро» гастролював у Польщі.

У Черкаському інженерно-технологічному інституті (нині – Черкаський державний технологічний університет) і Черкаському інституті пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля також приділяли велику увагу художній самодіяльності. У цей період на їх базі діяли творчі колективи, але вони не стали відомими за межами ЗВО чи міста. Наприклад, народний самодіяльний хор «Наддніпряни» та хореографічний колектив «Либідь» (ЧДТУ).

Особливої уваги заслуговує учасник Міжнародних фольклорних фестивалів в Угорщині (1999 р.) та Польщі (2000 р.), Міжнародного фестивалю українського фольклору «Берегиня» ансамбль театралізованої пісні «Березиль» при Черкаському кооперативному економіко-правовому коледжі, засновником якого є заслужений артист України О.І. Стадник [9,

арк. 40]]. Творчий колектив був створений у 1989 р., а звання «народний самодіяльний» йому було присвоєно у 1991 р. До репертуару ансамблю входить театралізація народних пісень (побутові сценки веснянок, колядок, щедрівок з хороводами) [10].

Ще одним освітнім центром Черкаської області було м. Умань. В Уманському державному педагогічному інституті імені П.Г. Тичини (нині – університет) діяла низка творчих колективів, відомих за межами області. Наприклад, український народний хор «Кобзар» (художній керівник – А.Т. Купчик), який був створений у 1985 р., а звання «народний» присвоєно у 1993 р. [11].

Також тут діяв ансамбль «Софія» (художній керівник – В.В. Семенчук). Творчий колектив був створений у 1998 р., а звання «народний» присвоєно у 2002 р. До його репертуару ввійшли українські літературні пісні, а також старовинні українські пісні, зібрані його учасниками у щорічних польових фольклорно-етнографічних експедиціях по Уманщині. Ансамбль був лауреатом обласного свята вокально-хорового мистецтва імені П. Демущького «З глибин народних» тощо [5].

Крім того, у ЗВО працював ансамбль народного танцю «Яворина» (створений у 1972 р.; художні керівники – заслужений працівник культури України В.В. Костриця (1992-1995 рр.), Г.О. Піддубний (1995-2007 рр.), С.В. Куценко); ансамбль «Музичні візерунки» (створений у 1989 р.; художній керівник – Д.І. Балдинюк) [12]; ансамбль сучасного танцю «Візаві» (створений у 1998 р., звання «народний» присвоєно у 2002 р.; художній керівник – Л.М. Андрощук) та інші. Всі вони були учасниками Всеукраїнських фестивалів народної творчості, обласних і міських свят. Розмаїття народних самодіяльних колективів на базі УДПУ імені П.Г. Тичини пояснювалося існуванням, створеної у 1989 р. кафедри музики, образотворчого мистецтва і хореографії для підготовки вчителів початкових класів.

Уманський державний сільськогосподарський інститут (нині Уманський національний університет садівництва) – один із найстаріших навчальних закладів України. У 1990-ті рр. тут діяло більше десяти художніх колективів, творчість яких відома за межами області, а його візитівкою були три народні творчі колективи: ансамбль пісні і танцю «Хлібодари» (створений у 1985 р.; звання «народний самодіяльний» присвоєно у 1999 р. [8, арк. 63в.]; художні керівники – заслужений працівник культури України Ю.Д. Пономарьов, заслуже-

ний працівник культури України В.В.Костриця (танцювальна група)) [4]; народний самодіяльний ансамбль танцю профспілок України «Нивка» (створений у 1997 р.; художній керівник – заслужений працівник культури України В.В.Костриця); народний самодіяльний колектив духових інструментів (художній керівник – В.Г.Ярошевич) [7] та інші.

Велика кількість художніх колективів, що діяли при УНУС, завдячувала Центру культури і виховання, створеного на базі факультету громадських професій у 1966 р. До речі, за ініціативи Міністерства аграрної політики України та підтримки Черкаської обласної ради, Уманської міської ради й Асоціації працівників аграрних навчальних закладів України «Укragроосвіта» у 2001 р. було започатковано проведення Всеукраїнського фестивалю «Софіївські зорі» серед колективів ЗВО Міністерства аграрної політики України. Відтоді заключний концерт фестивалю щорічно проводився у м. Умань.

В Уманському педагогічному училищі (нині – Уманський гуманітарно-педагогічний коледж) імені Т.Г.Шевченка діяло відділення музичного мистецтва, тому тут було багато творчих колективів зі званням «народний самодіяльний»: ансамбль народних інструментів «Сувенір» (створений у 1985 р.; художній керівник – заслужений працівник культури України Ю.Д.Пономарьов); народний академічний хор (створений у 1957 р. [3]; у 1988 р. присвоєно звання «народний»; художній керівник – Г.З.Лисак) [1]; ансамбль танцю профспілок України «Вербиченька» (створений у 1978 р.; художній керівник – заслужений працівник культури України В.В.Костриця) [6]; народний самодіяльний вокальний ансамбль «Маринонька» (створений у 1993 р.; художній керівник – Л.О.Акульшина) [2] й інші. Варто зазначити, що ансамбль «Сувенір» відомий не лише в Україні, а й за кордоном – гастролював у Великій Британії, Франції, Іспанії, Польщі. А творчий колектив «Вербиченька» брав участь у декаді культури та мистецтва Черкащини у м. Бидгощ (Польща, 1986 р.), гастролював у м. Ромійя-Сюр-Сен (Франція, 1989 р.), у Румунії (1989 р.), м. Мілорд Хейвен (Уельс, Велика Британія, 1990 р.).

Крім того, варто виділити Тальнівський державний будівельно-економічний коледж, на базі якого діяв народний фольклорно-етнографічний ансамбль «Оріяни» під керівництвом етнографа, заслуженого працівника культури України В.Ф.Мицика. Колектив був

створений у 1990 р. До його репертуару ввійшла постановка всіх праукраїнських свят Сонячного кола. Ансамбль виступав у м. Київ, по українському телебаченню та був учасником Міжнародних фестивалів «Берегиня» (1991 р, 1993 р.), «Покуть» (1996 р.) на Всеукраїнському форумі українців (1997 р.).

Отже, молодіжні аматорські творчі колективи, створені на базі навчальних закладів Черкаської області, зіграли та продовжують відігравати значну роль у формуванні національного відродження українського народу. Їхня творчість є значним вкладом у відродження культури, традицій та історії Української держави.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Академічний хор коледжу: творчі колективи // Уманський гуманітарно-педагогічний коледж імені Т.Г.Шевченка. URL: http://umanpedcollege.at.ua/index/akademichnij_khor_koledzu/0-60
2. Ансамбль «Маринонька»: творчі колективи // Уманський гуманітарно-педагогічний коледж імені Т.Г.Шевченка. URL: http://umanpedcollege.at.ua/index/ansambl_quot_marinonka_quot/0-62
3. Ансамбль народних інструментів «Сувенір»: творчі колективи // Уманський гуманітарно-педагогічний коледж імені Т.Г.Шевченка. URL: http://umanpedcollege.at.ua/index/ansambl_narodnih_instrumentiv_quot_ukrajinskij_suvenir_quot/0-64
4. Ансамбль пісні і танцю «Хлібодари»: художні колективи // УНАУС. URL: <http://www.udau.edu.ua/ua/departments/viddili/czentr-kulturi-i-vixovannya/xudozhni-kolektiv/ansambl-pisni-i-tanczyu-xmlibodari.html>
5. Ансамбль «Софія»: Культура. Спорт. Дозвілля // Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. URL: http://udpu.org.ua/viewpage.php?page_id=88
6. Ансамбль танцю «Вербиченька»: творчі колективи // Уманський гуманітарно-педагогічний коледж імені Т.Г.Шевченка. URL: http://umanpedcollege.at.ua/index/narodnij_samodijalnij_ansambl_tancju_profspilok_ukrajini_quot_verbichenka_quot/0-63
7. Ансамбль танцю профспілок України «Нивка»: художні колективи // УНАУС. URL: <http://www.udau.edu.ua/ansambl-tanczyu-profspilok-ukrayini-nivka.html>
8. Архівний відділ департаменту управління справами Черкаської міської ради. Ф. Р-623. Оп.1. Спр.131. 194 арк.
9. Державний архів Черкаської області. Ф. Р-5791. Оп.1. Спр.37. 68 арк.
10. Добролюб А. «Березіль» звучить чарівно // Черкаський край. 1994. 16 квітня. С. 4.
11. «Кобзар»: Культура. Спорт. Дозвілля // Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. URL: http://udpu.org.ua/viewpage.php?page_id=81
12. «Музичні візерунки»: Культура. Спорт. Дозвілля // Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. URL: http://udpu.org.ua/viewpage.php?page_id=84
13. Народний аматорський колектив ансамбль бального та естрадного танцю «Алегро»: центр культури, мистецтва та дозвілля «Богданів край» // Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького. URL: <http://www.cdu.edu.ua/?show=4;kid=128>
14. Народний самодіяльний ансамбль танцю «Черкащанка»: центр культури, мистецтва та дозвілля «Богданів край» // Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького. URL: <http://www.cdu.edu.ua/?show=4;kid=127>
15. Спіркіна О.О. Культурно-мистецьке життя Черкащи-

ни 1991-2001 років у контексті національного відродження: Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.01 «Історія України» / Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького. Черкаси, 2013. 20 с.

16. Спіркіна О.О. Культурно-мистецьке життя Черкаського регіону (1991-2001 рр.): загальна характеристика // Емінак: науковий щоквартальник. 2017. № 1 (17) (січень-березень). Т. 4. С. 78-83.

17. Спіркіна О.О. Культурно-мистецьке життя Черкащини 1991-2001 років у контексті національного відродження: історіографія проблеми // Гуманітарний вісник: всеукр. зб. наук. праць / ЧДТУ. Число 22. Вип. 6. Серія: Історичні науки. 2015. С. 241-255.

18. Спіркіна О.О. Роль аматорських творчих колективів у

формуванні національного відродження Черкаського краю у перше десятиріччя незалежності України // Емінак: науковий щоквартальник. 2018. № 1 (21) (січень-березень). Т. 3. С. 84-88.

19. Spirkina O. Cultural and Artistic Life of Cherkasy: Historical Aspect of Region of the First Decade of the State Independence of Ukraine // Nauka i studia. Pravo. Historia. Filozofia. Przemysl, 2013. № 12 (80). P. 63-69.

20. Spirkina O. Cultural-Artistic Life of Cherkasy Region in 1991-2001 Years in the Context of National Revival: Source Study Analysis of Problem // Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць / Гол. ред. В.М. Вашкевич. Київ: «Видавництво «Гілея», 2016. Вип. 106 (3). С. 113-117.

Спіркіна Оксана Аматорські творчі колективи навчальних закладів регіону як запорука формування національного відродження Черкаської області у перше десятиріччя незалежності України

У статті показано роль аматорських творчих колективів, що діяли на базі навчальних закладів Черкаської області, у формуванні національного відродження регіону у перше десятиріччя державної незалежності України. Подана їхня характеристика та приділено увагу їхньому репертуару. Звернено увагу, що аматорські творчі колективи – необхідні елементи відродження культури, традицій та історії Української держави.

Ключові слова: аматорський творчий колектив, репертуар, незалежність, навчальний заклад, національне відродження

Спіркіна Оксана Аматорские творческие коллективы учебных заведений региона как залог формирования национального возрождения Черкаской области в первое десятилетие независимости Украины

В статье показано роль аматорских творческих коллективов, которые действовали на базе учебных заведений Черкаской области, в формировании национального возрождения региона в первое десятилетие государственной независимости Украины. Дана их характеристика и уделено внимание их репертуару. Обращено внимание на то, что аматорские творческие коллективы – необходимые элементы возрождения культуры, традиций та истории Украинского государства.

Ключевые слова: аматорский творческий коллектив, репертуар, независимость, учебное заведение, национальное возрождение

Spirkina Oksana Amateur Creative Groups of Educational Establishments as Foundation of Forming National Revival of Cherkasy Region in the First Decade of Independence of Ukraine

The role of amateur creative groups which were created on the base of educational establishments of Cherkasy region in forming national revival of the region in the first decade of the state independence of Ukraine is shown in the article. Characterization of amateur groups of the educational establishments of the region is given. It is paid attention to the repertoire of the creative groups of Cherkasy region. The urgency of the scientific work is underlined. The leading approach of this article is an interdisciplinary one. The conceptual apparatus of this scientific work is characterized by the usage of terms and categories both traditionally historical and borrowed from other contiguous sciences (historical psychology, culture study and others). On the basis of the appliance of the general scientific methods (analysis, synthesis, description, explanation) the goal was achieved and planned tasks were realized. It is underlined that amateur creative groups created on the basis of the educational establishments are necessary elements in reviving culture, traditions and history of Ukrainian State. The materials of the article may be useful for further study of the history of Ukraine, the history of Ukrainian culture and the history of separate regions of our country of the period of the state independence of Ukraine.

Keywords: amateur creative group, repertoire, independence, educational establishment, national revival

Надійшла до редакції 19.05.2018 р.